

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی / معاونت بهداشت / دبیرخانه ستاد
کشوری کنترل دخانیات / دفتر آموزش و ارتقای سلامت / مرکز سلامت محیط و کار

محصولات نوپدید دخانی، گمراه کننده و اعتیاد آور

iec.behdasht.gov.ir
webda.behdasht.gov.ir

مقدمه

پس از گذشت سال ها از کشف تنباکو و تولید مواد دخانی سنتی دودزا که به طور عمده سیگار، قلیان، چپق و پیپ را شامل می شد، صنایع تولید کننده دخانیات برای فرار از محدودیت ها و قوانین کنترلی و سختگیرانه ی دولت ها که در جهت ممنوعیت استعمال دخانیات در اماکن عمومی وضع شده است، به منظور گسترش بازار مصرف و حفظ وابستگی مصرف کنندگان به نیکوتین، همواره در تلاش برای تولید محصولات جدید با استفاده از انواع مواد معطر و اسانس برای افزایش جذابیت

های کاذب و فریبنده هستند که بتوانند اهداف و منافع خود را تامین کنند. تولید این محصولات در حال تبدیل به یکی از مسیرهای توسعه و پیشرفت صنعت دخانیات در جهان است. از جمله این مواد دخانی نوپدید،

محصولات بدون دود هستند که به شکل قابل توجهی در سال های اخیر ترویج یافته اند. مصرف تنباکوهای بدون دود، سیگارهای الکترونیک و محصولات نوپدید از مشکلات جدی برنامه کنترل مصرف دخانیات در جهان است. این تنباکوها، بدون سوختن یا تجزیه در اثر حرارت، استفاده می شوند. محصولات بدون دود شامل انواعی از توتون خام یا فرآوری شده است که به روش های جویدنی، مکیدنی و استنشاقی مصرف می شوند. در ابتدای تولید و عرضه این محصولات، هنوز تحقیقات علمی روی مضرات آن ها صورت نگرفته بود و گزارشی مبنی بر آسیب رساندن این محصولات وجود نداشت و استعمال آن ها نیز ممنوع نشده بود، اما پس از بررسی مستندات علمی، سازمان جهانی بهداشت استفاده از آنها را در مجامع عمومی و بین المللی هم ممنوع اعلام کرد و در نهایت کشورها را ملزم کرد که در اجرای ماده ۱۳ کنوانسیون کنترل دخانیات هیچ گونه تبلیغاتی از این محصولات انجام ندهند، زیرا این ابزاری برای مصرف دخانیات است.

خطرات سلامتی محصولات بدون دود و نوپدید دخانی

استفاده هر نوع محصول دخانی بدون دود و ابزارآلات نوپدید مصرف نیکوتین یک خطر عمده برای سلامتی است. هیچ یک از این محصولات جایگزین ایمنی برای سیگار نیست. با این وجود، شرکت های دخانیات اغلب این محصولات را به عنوان جایگزین برای استعمال در مکان هایی که مجاز به استعمال دخانیات نیستند به بازار عرضه می کنند. این در حالی است که با توجه به شواهد بدست آمده در مورد آسیب رسانی این محصولات، بسیاری از کشورها محدودیت های شدیدی برای ممنوعیت استعمال سیگار الکترونیک و سایر محصولات نوپدید در اماکن عمومی اعمال کرده اند.

تأثیر سیگارهای الکترونیک و ویپ در شیوع کووید ۱۹

مصرف کنندگان سیگار الکترونیکی نیز می‌تواند خطر ابتلا به بیماری کرونا ویروس را تشدید نمایند. چنانچه سیگار الکترونیکی و ابزارآلات نوپدید مصرف تنباکو به صورت مشترک استفاده شود، خطر انتقال

ویروس نیز افزایش می‌یابد. با توجه به اینکه سیاست تعطیلی اماکن عرضه کننده این محصولات در دستور کار مقابله با کرونا ویروس قرار گرفت و این موضوع دسترسی به سیگارهای الکترونیکی را محدود نمود، احتمال به اشتراک گذاشتن این محصولات در این شرایط، بخصوص در بین جوانان، ممکن است رایج تر شود که به انتقال بیماری کرونا ویروس کمک می‌کند.

با توجه به شواهد روزافزون که استفاده از سیگار الکترونیک می‌تواند با آسیب‌های ریه همراه باشد و مطالعات انجام شده در خصوص ارتباط شیوع آسیب ریه در آمریکا با سیگار الکترونیکی یا استفاده از ابزارآلات گرم کننده و

تبخیرکننده تنباکو، آسیب ریه همراه بیماری کووید ۱۹ می‌تواند پیامدهای ناگواری برای مصرف کنندگان این محصولات داشته باشد. این امر به این دلیل است که ویروس کووید ۱۹ بردستگاه تنفسی تأثیر می‌گذارد.

وجود مواد حامل، مانند گلیسرین، در محلول سیگار الکترونیک با آسیب به کیسه های هوایی ریه سبب افزایش خطر ابتلا به بیماری کرونا ویروس می‌شود. تماس دست با دهان توسط

تنباکوی بدون دود و ناس و شیوع کرونا ویروس:

مصرف این نوع تنباکوها که عمدتاً به صورت جویدنی است (به عنوان نمونه ناس) موجب وارد نمودن آسیب به مخاط دهانی به واسطه آهک و مواد خورنده و ساینده موجود در آن و سبب تسهیل در ورود ویروس از طریق مخاط که یکی از شایعترین راههای ابتلا می باشد می گردد. از طرف دیگر تنباکوی جویدنی با تضعیف سیستم ایمنی و نیز تأثیر بر افزایش دیابت و بیماریهای قلبی و سرطان سبب می شود تا افراد مصرف کننده مبتلا، بیشتر از افراد عادی در معرض افزایش تحمل عوارض و مرگ و میر باشند. به دلیل تأثیر مصرف این نوع تنباکو بر تشدید تولید بزاق دهان و دفع بزاق در محیط های عمومی موجب می شود که در صورت مبتلا بودن فرد به بیماری کرونا ویروس، این بیماری به شدت انتقال یابد.

محصولات بدون دود و بروز انواع سرطان

بسیاری از محصولات بدون دود حاوی مواد شیمیایی سرطان زا هستند. مضرترین مواد ایجاد کننده سرطان در محصولات بدون دود، نیتروزآمین های مخصوص توتون و تنباکو (TSNA) هستند. سطح نیتروزآمین ها بسته به نوع محصول متفاوت است. هر چه سطح این مواد شیمیایی بالاتر باشد، خطر ابتلا به سرطان بیشتر است.

سرطان های مرتبط با استفاده از محصولات بدون دود شامل سرطان های دهان، زبان، گونه، لثه، مری و لوزالمعده است.

سایر مواد شیمیایی موجود در مواد دخانی نیز می توانند موجب سرطان شوند. این مواد عبارتند از:

- یک عنصر رادیواکتیو (polonium-210) که در کود تنباکو یافت می شود.
- مواد شیمیایی تشکیل شده در زمان حرارت دیدن تنباکو (هیدرو کربن های آروماتیک چند هسته ای) که به عنوان هیدرو کربن های آروماتیک چند حلقه ای شناخته می شوند.
- فلزات مضر (آرسنیک، بریلیوم، کادمیوم، کروم، کبالت، سرب، نیکل، جیوه)

مشکلات دهان و دندان

- محصولات بدون دود می تواند لکه های سفید یا خاکستری در داخل دهان ایجاد کند که می تواند منجر به سرطان شود. لکوپلاکیا یک لکه خاکستری - سفید در دهان است که می تواند به سرطان تبدیل شود. این تکه ها قابل جدا شدن نیستند و معمولاً بدون درد هستند. هر چه فرد از تنباکوی جویدنی (خوراکی) بیشتر استفاده کند احتمال ابتلا به لکوپلاکیا بیشتر است. قطع تنباکو معمولاً لکه را از بین می برد اما در صورت وجود علائم سرطان زودرس ممکن است به درمان نیاز باشد. مطالعات بسیاری، میزان بالای ایجاد لکوپلاکیا در دهان در اثر استفاده کاربران از تنباکوی جویدنی را نشان می دهند.
- محصولات بدون دود می تواند باعث بیماری لثه، پوسیدگی دندان و ریزش دندان شود.

خطرات تولیدمثل

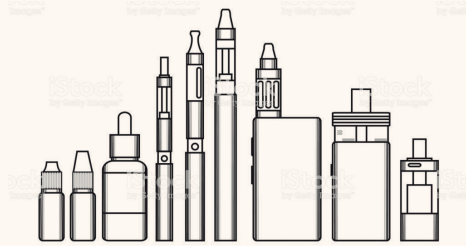

- استفاده از محصولات بدون دود در دوران بارداری می تواند خطر زایمان زودرس و تولد نوزاد مرده را افزایش دهد و اثرات سوئی بر رشد جنین در دوران بارداری دارد.
- نیکوتین موجود در محصولات بدون دود که در دوران بارداری مورد استفاده قرار می گیرند می تواند بر چگونگی رشد مغز کودک قبل از تولد تاثیر بگذارد.

سایر مشکلات سلامتی محصولات بدون دود

- ممکن است خطر مرگ در اثر بیماری های قلبی و سکتۀ مغزی را افزایش دهد.
- می تواند منجر به مسمومیت با نیکوتین یا حتی مرگ در کودکانی شود که آن را با آب نبات اشتباه می گیرند
- محصولات بدون دود حاوی نیکوتین است که بسیار اعتیاد آور است و می تواند منجر به مصرف سیگار و استفاده از اشکال دیگر دخانیات شود.
- در حقیقت استفاده از هر دو مورد سیگار و تنباکوهای بدون دود به خصوص در میان جوانان رواج دارد. این می تواند خطرات سلامتی بیشتری در آینده نسبت به استفاده از هر یک از محصولات به تنهایی همراه داشته باشد.

سایر مشکلات سلامتی محصولات بدون دود و نوپدید دخانی

سیگارهای الکترونیکی با نام های مختلفی شناخته می شوند. از جمله قلیان های الکترونیکی، قلم های ویپ، بخارسازها، ویپ ها و سیستم های مخزن. سیگارهای الکترونیکی در شکل ها و اندازه های مختلفی موجود هستند. آنها می توانند مانند سیگارت، سیگار، لوله، قلم، درایوهای فلش USB یا به اشکال دیگر به نظر برسند. سیگارهای الکترونیکی حاوی تنباکو نیستند اما بسیاری از آنها حاوی نیکوتین هستند که از تنباکو حاصل می شود. به همین دلیل سازمان غذا و دارو (FDA) آنها را به عنوان محصولات دخانی طبقه بندی می کند. سیگارهای الکترونیکی، مایعی را که مایع الکترونیکی نامیده می شود حرارت می دهند تا آن را به یک آئروسول تبدیل کنند (گاهی اوقات بخار نیز نامیده می شود). مصرف کنندگان سیگار الکترونیکی آن را در ریه های خود تنفس می کنند. سیگارهای الکترونیکی و بخارات آن ممکن است حاوی مواد شیمیایی یا موادی باشند که در زیر به آن ها اشاره شده است:

• ترکیبات آلی فرار (VOCs)

در سطوح مشخص، ترکیبات آلی فرار می توانند موجب سوزش چشم، بینی و گلو، سردرد و حالت تهوع و باعث آسیب به کبد، کلیه و سیستم عصبی شوند.

• مواد شیمیایی طعم دهنده

برخی از طعم دهنده ها نسبت به سایر مواد سمی تر هستند. مطالعات نشان داده است که برخی از طعم دهنده ها حاوی مقادیر مختلفی از یک ماده شیمیایی به نام دی استیل (diacetyl) هستند که با یک بیماری جدی ریه به نام التهاب نایزک ها (Bronchiolitis) مرتبط شده است.

• فرمالدهید

این ماده ایجاد کننده سرطان است و در صورتی که مایع الکترونیکی خیلی گرم شود ممکن است شکل بگیرد و به عنوان پف خشک شناخته می شود.

گزارش‌هایی حاکی از آن است انفجار سیگارهای الکترونیکی و ایجاد جراحات جدی وجود دارد. معمولاً این انفجارها ناشی از باتری‌های معیوب است یا به دلیل اینکه باتری‌ها آنطور که باید عمل نمی‌کردند. دیده شده که در حین مصرف سیگار الکترونیکی، کپسول حاوی نیکوتین و مواد دودزا در صورت فرد منفجر و منجر به آسیب رساندن به بینایی و پوست افراد شده است. حتی گزارش‌ها حاکی از آن است که در برخی کشورها کودکان کپسول حاوی مواد دودزا و نیکوتین را بلعیده و منجر به مرگ آنان شده است. نیکوتین بسیار اعتیادآور است و در بیشتر سیگارهای الکترونیکی یافت می‌شود. این نگرانی خاص در مورد بهداشت عمومی وجود دارد که کودکان و نوجوانان در برخی از کشورها به طور فزاینده‌ای از سیگار الکترونیکی استفاده می‌کنند. قرار گرفتن کودکان و نوجوانان در برابر نیکوتین می‌تواند اثرات طولانی مدت و مخربی بر رشد مغز داشته و منجر به اعتیاد به نیکوتین شود.

سیگارهای الکترونیکی هنوز هم نسبتاً جدید هستند و برای شناختن اثرات سلامتی طولانی مدتی که ایجاد می‌کنند تحقیقات

بیشتری لازم است.

با اینکه هنوز اثرات طولانی مدت سیگارهای الکترونیکی ناشناخته است، اما اخیراً گزارش‌هایی مبنی بر بیماری جدی ریوی در برخی افراد با استفاده از سیگارهای الکترونیکی یا سایر دستگاه‌های تبخیر vaping منتشر شده است.

همه محصولات دخانی از جمله سیگارهای الکترونیکی می‌توانند خطرات سلامتی برای مصرف‌کننده ایجاد کنند. به عنوان مثال سیگارهای الکترونیکی می‌توانند ریه‌ها را تحریک کنند و اثرات منفی بر روی قلب بگذارند و علائمی به شرح زیر ایجاد نمایند:

- سرفه، مشکل در تنفس یا درد قفسه سینه
- حالت تهوع، استفراغ یا اسهال
- خستگی، تب یا کاهش وزن

در برخی از موارد، علائم به اندازه کافی شدید بوده‌اند که نیاز به بستری شدن داشته‌اند و در برخی نیز مرگ در اثر بیماری اتفاق افتاده است. این مهم است که بدانیم ذرات معلق در هوا (بخار) ناشی از مصرف سیگار الکترونیکی حاوی برخی مواد شیمیایی ایجادکننده سرطان است.

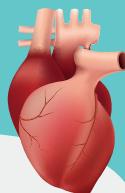
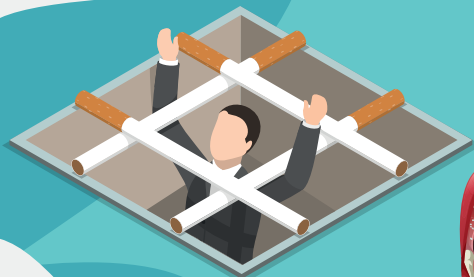
باور های غلط

باور غلط اول:

استفاده از تنباکوهای بدون دود و سیگارهای الکترونیکی می تواند به ترک سیگار کمک کند

واقعیت:

تا به امروز، تا حدودی به دلیل تنوع محصولات تدخینی الکترونیک و اطمینان کم پیرامون بسیاری از مطالعات، پتانسیل این ابزار به عنوان یک مداخله ترک دخانیات در سطح جمعیت نامشخص است. مصرف کنندگان دخانیات باید کاملاً مصرف این مواد را ترک کنند و مراقب باشند که به مصرف کننده سیگارهای الکترونیکی که خطراتی برای سلامتی خودشان محسوب می شوند، تبدیل نشوند. استفاده از هریک از این محصولات ممکن است خطر ابتلا به بیماران مبتلا به کووید ۱۹ را افزایش دهد.

باور غلط دوم:

تنباکوهای بدون دود، سالم تر از سیگارهای معمولی هستند

واقعیت:

استفاده از تنباکوهای بدون دود بی خطر نیست و با سرطان دهان، سرطان مری و سرطان لوزالمعده در ارتباط است. همچنین می تواند موجب بیماری های قلبی، بیماری های لثه و ضایعات دهانی (Leukoplakia) شود.

باور غلط سوم:

قرار گرفتن در معرض دود دست دوم محصولات گرم کننده تنباکو و سیگار الکترونیکی مضر نیست

واقعیت:

شواهد نشان می دهد که ذرات منتشره از این محصولات حاوی مواد شیمیایی سمی از جمله نیکوتین و سایر موادی هستند که می توانند منجر به سرطان شوند. اگر چه سیگارهای الکترونیکی مانند سیگارهای حاوی تنباکو دود نمی کنند اما مردم را در معرض آئروسل دست دوم یا بخار قرار می دهند که حاوی مواد مضر می باشد.

COVID-19
CORONAVIRUS

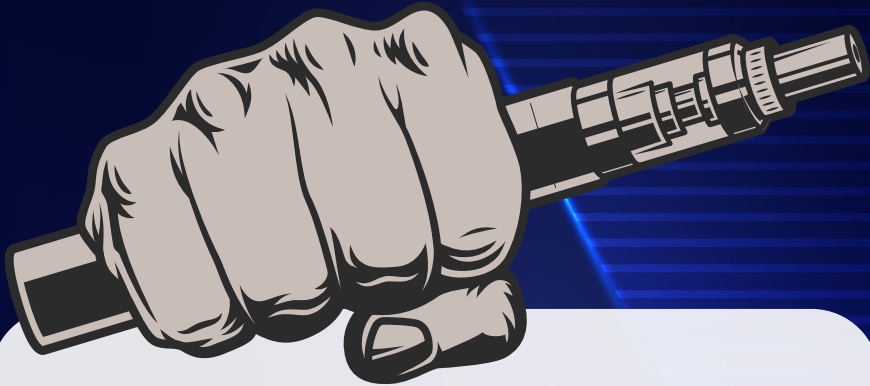
باور غلط چهارم:

استفاده از سیگارهای الکترونیکی و محصولات گرم کننده تنباکو، عامل خطر برای ابتلا به بیماری کرونا ویروس نیست

واقعیت:

سیگارهای الکترونیکی و محصولات گرم کننده تنباکو گزینه های ایمن تریبی خطر نمی باشند و ممکن است منجر به افزایش خطر علائم شدید بیماری کرونا ویروس و بستری شدن فرد مصرف کننده در بیمارستان شود.

وضعیت مقررات مربوط به تولید، توزیع و مصرف محصولات نوپدید دخانی در ایران

- با توجه به توصیه های سازمان جهانی بهداشت و مخاطرات بهداشتی مصرف محصولات دخانی نوپدید (سیگار و قلیان الکترونیک / مواد دخانی بدون دود) و نگرانی های ناشی از گسترش این محصولات خطرناک در جامعه، در سال ۱۳۸۴ ممنوعیت تولید، فروش، واردات و صادرات آنها از سوی وزارت بهداشت به وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام گردید. اشاره به این موضوع ضروری است که هرگونه از این محصولات موجود در بازار به صورت قاچاق وارد کشور می شود.
- بر اساس دستورالعمل تعاریف، شمول و ویژگی های تبلیغات مواد دخانی (مصوب نهمین جلسه ستاد کشوری دخانیات) هر نوع وسیله ای که به منظور مصرف محصولات دخانی و شبیه سازی آن به کار می رود، از قبیل چوب سیگار، قلیان، پیپ، چپق، کاغذ سیگار، فیلتر و تجهیزات پیچیدن سیگار و توتون، سیگار و قلیان الکتریکی و الکترونیکی و... تحت عنوان ابزار مصرف دخانیات طبقه بندی شده است.
- مطابق ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و نگهداری محصولات دخانی و کالاهای تبلیغی دخانی (موضوع ماده (۲) دستورالعمل تبصره (۴) الحاقی ماده (۱۸) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)، خرید و فروش قلیان الکترونیکی و گازی و سیگار الکترونیکی، تنباکوهای بدون دود از هر نوع، سنگ بخار، دستگاه های گرم کننده یا تولیدکننده بخار تنباکو، قطعات و متعلقات آن ها به شکل تجاری ممنوع است.
- به منظور جلوگیری از تبلیغات گسترده و روزافزون انواع محصولات نوپدید از جمله سیگار و قلیان الکترونیکی و غیره در فضای مجازی که با قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات و دستورالعمل تعاریف، شمول و ویژگی های تبلیغات مواد دخانی مغایرت دارد، تاکنون پیگیری های مکرر توسط وزارت بهداشت از پلیس فتا برای مسدود سازی سایت های مختلف تبلیغاتی انجام شده است.